

zonden anders van dogma het Christen van het evangel en alleen hem de kien de zondebok, wat hem in mishaget. En zoogenoemde het voornamen dogma man worpen. Daar smeert. Al natisch Chris betooft men, worden ge ch vrij kunne tijd en immer, van van nengereiden, geloof. Het aanhangen. Doode Zes den dus wel heeft zijn katieche dogma, oomsche kerk elijk ik nader ing van het t Romanisme et Calvinisme ik betekenis. Wanneer de mplicita, door geloof, d.w.z. g looven wat weten wat de en genomen aan op het lichten en het dogma heeft e geheele ge studercellen og maar voor reden. In de lisme. Voorts ma. Maar in enkele gezu een verdwij erst gering. En niemand zich oorspronkelijke sten zijn voor et dogma ge en geest des ten vond het end voor den van de prach tlikking Gods elijke, zedelijke manisme, dat tou de Luther machtiger. Het den, dat het elijk werd. Er id, tot er niet uliere geloof sische richtin zijn ontstaan, voldoen hetz in de mensche de mensche id is verlaagd ten moet was h hebben ver alldid huldigen eid, het moet erin allerminst zyn soterie e eer aan den et middelpunt de val van het oorzaak van geschiedenis te de Nazirees. Lutheranisme ingehoeft. Het dogma de plaats ook het Cal ng en achter gekend. Maar steeds gepaard dogma weel r door een ge loovige moest eder, ook de ing ervan het het te behouden het Calvinisme menschenken Calvinisme is h. niet antwo et vraagt niet, wat zegt God et Calvinistisch niet aan mode elijke stemmen karakter een

soliditeit, welke de eeuwen verduurt. Door zijn dogma spuit het Calvinisme staal in het bloed. Het kweekt mannen van stavast. Zelfs werden eerlijke tegenstanders gedwongen, den onberekenbaren invloed van het Calvinistische dogma te erkennen. Liberale geschiedschrijvers hebben toegestemd, dat Nederland den 80-jarigen oorlog tegen Spanje heeft volgehouden en gewonnen door het zich vastklemmen aan het specifiek Calvinistische dogma van de eeuwige verkiezing Gods.

Maar, zoo heeft men vaak tegengeworpen, dat drukt op het Calvinisme het stempel van eenzijdigheid. Het is naar zijn wezen één en al dogma. Het heeft voor andere godsdienstige levenswaarden geen oog. Indien dit zoo ware, zou inderdaad het Calvinisme een treurigen aanblik opleveren. Als ik mij nog eens mag bedienen van het beeld, dat ik reeds meermalen gebruikte, dan zou het Calvinisme enkel ruggegraat zijn. Dan zou het geen hart en geen zenuw, geen vleesch en geen bloed, geen hand en geen voet bezitten. Het zou niet meer dan een stuk geraamte zijn, dat misschien studenten van dienst kan zijn bij het onderwijs in de anatomie, maar overigens alleen deugt voor het kerkhof. Maar wie zoo spreekt van het Calvinisme spreekt laster. Het Calvinisme is niet alleen krachtig door zijn dogma, doch ook teeder door zijn mystiek. Het heeft een schat van stichtelijke lektuur voortgebracht, als waarop noch het Romanisme, noch het Lutheranisme kan bogen. Dat het allerwege zoozeer gehecht was aan de psalmen, is ten onrechte verklaard uit het Oudtestamentische, dat aan het Calvinisme eigen zou zijn, maar houdt enkel verband met de onuitputtelijke bronnen van zuivere mystiek, welke uit de psalmen opwellen. De grootste Calvinistische dogmaticus uit Holland in vorige eeuwen, Voetius, was tegelijk ook de grootste mysticus, de schrijver van het nog te weinig bekende werk over „Geestelijke Verlatingen“. En behalve door zijn dogma en zijn mystiek heeft het Calvinisme zich ook onderscheiden door zijn praktischen zin. In de landen, waar het doordrong heeft het handel, nijverheid, scheepvaart, landbouw, kunst, wetenschap, herschappen. Het heeft aan het leven in hooge mate sociale betekenis gegeven. Dat deed het door zijn sterk ontwikkeld roepingssbesef. Het graveerde het zijn aanhangers in het hart: elk Calvinist moet zich weten instrument des Heeren. De bewering, dat het Calvinisme eenzijdig dogmatisch zou zijn, moet dus als door en door onwaar worden gebrandmerkt. Maar gelijk het mystisch en praktisch is boven Romanisme en Lutheranisme, om nu van die richtingen, welke meer naar het ongelooft overhellen te zwijgen, zoo is het ook dogmatisch boven haar. Romanisme en Lutheranisme vertoonden u tenslotte een verminkt Christendom, maar God heeft in zijn genade het Calvinisme bestemd om te zijn, althans in beginsel, een harmonisch Christendom.

En nu mag men niet meenen, dat in het Calvinisme dogma, mystiek en praktijk los naast elkander staan, gelijk zich soms op stadpleinen bevinden een kerk, een paleis en een museum. Neen, deze 3 staan met elkander in organischen samenhang. Het is één bloedsomloop, die door hen heengaat. Men schept soms een tegenstelling tussen leer en leven. Maar het Calvinisme aanvaardt die tegenstelling niet. De leer behoort ook tot het leven. De leer is levend, anders drukt ze niet. Anders is ze slechts verguld papier, dat kinderen op hun speelgoed of zelfs op hun eigen aangezicht plakken. Anders is ze een maskerdepak, dat lichtzinnige naturen voor wereldsch vermaak zich om de schouderen hangen en daarna verscheuren en verknippen. Het echte dogma is geboren uit de mystiek. Ik wil u dat bewijzen. Het is niet zoo gelegen, dat sommige christenen op een goeden dag tot elkander zeiden: laat ons een dogma opstellen. Neen, het is ontstaan uit het onderzoek van de Schriften door de kerk. En wat bewoog de christenen tot dat onderzoek? Weetgierigheid? Intellektualisme? Volstrekt niet! Wat hen bewoog was de liefde. Zij verstanden het gebod, dat zij den Heere hun God niet alleen moesten liefhebben met geheel hun hart en met geheel hun ziel en met al hun krachten, doch dat ze Hem ook moesten liefhebben met het verstand. Dat is de vloek van de richtingen, welke een ondogmatisch Christendom najagen, dat zij aan God onthouden het liefhebben met het verstand. Zij gebruiken hun verstand wel, want het denken van den mensch is geen uurwerk, dat men op zeker oogenblik kan stilzetten. Het functioneert altijd door. Maar zij gebruiken hun verstand om wereldsche wijsheid te verwerken, terwijl zij dan hun hart willen openstellen voor Christus. Het Calvinisme voelt zulk een houding als een smaad, Koning Jezus aangedaan. Trouwens, wat is dat voor een liefde, welke niet hegeert te kennen? Hoe zou uw oordeel uitvallen over een jongeman, die van een meisje verklaart: ik heb haar onuitspreklijk lief, maar er tegelijk aan toevoegt: ik ken haar eigenlijk nauwelijks en ik heb er geen behoefte aan haar nader te leeren kennen? Zoudt gij niet van meening zijn, dat hij eer in een geslacht, dan in de samenleving thuis behoort? Liefde vraagt kennis en kennis vraagt liefde. Als een volk een nationalen held liefheeft, dan verstandt het de werken, die over zijn persoonlijkheid en zijn verdiensten zijn geschreven. Hoeveel te

meer moet liefde tot God dan niet nopen om uit Zijn werken, inzonderheid uit Zijn Woord, te vernemen, wie Hij is. Die liefdedrang werkt niet slechts in de enkele geloovigen, maar in de gemeenschap der geloovigen, in heel de kerk. En dan niet slechts in de kerk van één bepaalden tijd, maar van alle tijden, van alle eeuwen tot op de wederkomst van Christus toe. Telkens, wanneer er dan ook een dogma werd vastgesteld, zat daarachter de geloovige denkbaarheid van de kerk gedurende onderscheiden geslachten. Het ware dogma — en daarover handelen wij alleen — is steeds de rijpe vrucht van de mystiek, van het liefhebben. En wanneer men dan van het Calvinisme vordert, dat het zijn dogmatisch karakter zal prijsgeven, is dat een onmogelijke eisch. Dan zouden wij het liefhebben met het verstand moeten prijsgeven. Dan zouden wij voor een deel van de liefde voor den Drieënigen God afstand moeten doen. En dat kunnen wij niet. Daarvoor is de liefde ons te machtig. Wij betuigen met de Bruid uit het Hooglied: „Vele wateren zouden deze liefde niet kunnen uitblussen, ja de rivieren zouden ze niet verdrinken“ (8:7).

Doch het dogma is niet alleen mystiek, het is ook praktisch van aard. Men heeft ons, Calvinisten, dikwijls verweten, dat wij door ons handhaven van het dogma toonen aan de Heilige Schrift niet genoeg te hebben. Deze aanklacht werpen wij niet verontwaardiging van ons. De Schrift is voor ons genoegzaam, er mag niets aan worden toegevoegd, maar toch hebben we praktisch nog wel een dogma noodig. Ik wil dit met enkele voorbeelden duidelijk maken. Ergens woont een gezin, dat vergaat van koude. De vader Wendt zich in zijn nood tot een rijk man met het verzoek hem aan eenige brandstof te helpen. En de grootgrondbezitter zegt: ik geef u een stuk land cadeau, waaronder een kolennijp ligt, gij moogt daaruit opdelven zooveel gij maar wilt. Zal de behoefte man niet antwoorden: goede heer, ik prijs uw mildheid, maar als ik eerst die mijn moet ontginnen, ben ik met vrouw en kinderen reeds lang van koude ingekomen, voor het oogenblik ben ik met enkele emmers kolen meer gebaat! Een ander geval! Het communistische leger uit Rusland rukte uw land binnen. Uw troepen, die aan de grenzen liggen, telegraferen aan uw regering: zend ons kanonnen. De regering seint terug: wij zullen u duizende wagons met ijzer en staal sturen, waaruit gij wel een mijl een kanonnen kunt gielen. Zou de krijgsleiding niet andermaal een beroep doen op de regering: geef ons liever honderd kanonnen, die kunnen wij in deze ure van gevaar beter gebruiken? Zoo nu is de Schrift ook een mijn, die nooit raakt uitgeput. Het dogma is de kleine hoeveelheid kolen, welke daaruit is opgedolven, maar die de kerk soms juist noodig heeft. De Schrift is vol materiaal voor den geestelijken oorlog, maar het dogma heeft iets van dit materiaal toebereid om dadelijk te kunnen gebruiken. Het dogma bevat een korte samenvatting van de waarheden der Schrift. Wanneer nu iemand u vraagt: wat gelooft gij, dan is het praktisch onmogelijk om hem heel de Schrift te gaan voorlezen en uitleggen, maar zijt gij blijde, dat gij hem uw korte samenvatting kunt voorleggen. En nu is die beknopte samenvatting in den loop der eeuwen, vooral door den strijd tegen de ketterij steeds langer geworden, maar de lengte en diepte der Schrift heeft zij niet bereikt. Wanneer men dan ook van het Calvinisme vordert: laat uw dogma los, dan komt dit hierop neer: werp uw brandstof, welke gij met zooveel moeite uit de mijnschacht der Schrift naar boven hebt gehaald, in de zee, begin opnieuw te ontginnen en sterf van koude. Of: sla uw wapenen, welke gij uit de Schrift hebt gesmeed, aan stukken en lijd de nederlaag tegen uw vijanden. Achter al dat roepen om toch ons dogmatisch karakter te laten varen, zien wij een list des duivels. Hij wil ons ontwapenen en weerloos maken. Maar de Calvinist drijft hem uit met het woord: ga weg, Satan, want daar staat geschreven: gij zult den Heere uw God niet verzoeken. Eenige weken geleden schreef het voornaamste liberale blad in Holland ongeveer als volgt: het Calvinisme staat in de praktijk in alles vooraan, ondanks zijn dogmatisch konservatisme. Wij willen gaarne onzen dank betuigen voor dezen lof, mits wij deze verbetering mogen aanbrengen: het Calvinisme staat praktisch in alles vooraan, niet ondanks, maar dank zij zijn dogma.

Daarmee meen ik ook de aanklacht ontzenuwd te hebben als zou het Calvinisme aan het dogma enige onfeilbaarheid toekennen. Dat is wel zoo volgens de opvatting van Rome. Voor haar is het dogma evengoed produkt van Goddelijke inspiratie als de Schrift. Daartegenover echter heeft de Calvinistische dogmabeschouwing zich altijd te weer gesteld. Zij gelooft wel onvoorwaardelijk, dat de Geest de kerk in alle waarheid leidt. Doch evenals de geloovige naar het apostolische woord door den geest Gods geleid wordt en toch niet heilig is, maar dwalen en zondigen kan, zoo kan ook de kerk falen. Vandaar dan ook, dat het Calvinisme in theorie en praktijk steeds handhaafde, dat het dogma, de belijdenis steeds appellabel blijft aan de Schrift. Al zijn ijzer en staal van de hoogste kwaliteit, daarom kunnen er nog wel kanonnen uit worden gegoten, die een onffen loop hebben. En

zoo ook, al is de Schrift onfeilbaar, zoo zal de bearbeiding daarvan door het verlichte en liefhebbende verstand altijd de eigenschappen van het gebrekkig menschelijke vertoonen. Eén ding mag daarbij echter niet worden vergeten, n.l. dat de enkeling zich veel en veel lichter vergist, dan de kerk, die Gods Woord zuiver bewaard — en daarop ligt de nadruk — in haar werk van eeuwen. En wanneer men dan ook de geschiedenis bestudeert en nagaat wat er aan het Calvinistische dogma veranderd moest worden, dan komt men tot de slotsom, dat dit zoo goed als niets bedraagt. Naar inhoud en vorm is het dogma der vaderen nog geheel het onze. Alleen rust op het tegenwoordige geslacht de taak, de Schrift verder te ontginnen, nieuwe waarheden met het liefhebbend verstand te ontdekken en daaraan de passende formulering te geven, m.a.w. de dogmavorming voort te zetten. Het dogma is levend. Daarom wil het groeien. Moge voor het Calvinisme soms een wintertijd aanbreeken, God doet daarop toch weer een lentetijd volgen. En dit is een van de onbedriegelijke kenteekenen der lente, dat de boom van het dogma weer groenende tinten krijgt, dat er knoppen aanzwellen en openbarsten, dat nieuwe loten uitschieten, dat frissche bloesems hun weelderige kleurenpracht uitstallen en met hun balsmiekke geuren den Calvinistischen hof vervullen.

Het verheugt mij hartelijk, dat het ook in Hongarije en omliggende landen voor het Calvinisme weer lente is. En ofschoon ik u slechts iets van de heerlijke Calvinistische dogmabeschouwing kon laten zien, zoo zijt gij met mij toch hiervan wel overtuigd, dat een Calvinistische opwaking niet denkbaar is zonder dogma-opwaking. Tegenover de vele stelsels, welke onze tijd u aanbiedt en welke bij hun geboorte reeds tot onthinding overgaan, omdat ze doodelijke tegenstrijdigheden in zich dragen, geeft het Calvinisme een denksysteem, zóó hecht en zóó gesloten, dat zelfs tegenstanders het ons benijden. Doch dit denksysteem kan door niemand worden overgenomen dan door hem, die ook den Calvinistischen liefdedrang kent. Calvinisten van Hongarije, hebt uw schoone belijdenis, waarin het Calvinistische dogma is vervat, lief. Verbreidt uw dogma met warmte. Verdedigt het met bezieling. Arbeidt er aan met heel uw persoonlijkheid met de bode in het hart, dat ook gij voor de verdere ontwikkeling van het dogma het uwe moogt bijdragen. Schaamt u voor uw dogma nimmer, maar ijert er voor met dat kostelijke enthousiasme, dat speciaal uw eigendom is. Gedenkt aan Christus' woord: wie Mij belijden zal — en dat doet gij ook door den in liefde geslepen diamant van het dogma met zijn talrijke facetten bij elke gelegenheid te doen schitteren — wie Mij belijden zal voor de menschen, dien zal Ik belijden voor Mijn Vader, die in de hemelen is. HEPP.

GEESTELIJKE ADVIEZEN.

Of God nog voortdurend openbaringen geeft.

(Slot).

A. K. te D. doet nog enkele vragen omtrent wat men wel (en onrechte „openbaringen“ noemt en door hem, naar we zagen evenzeer ten onrechte, gerekend wordt tot de „verlichting des Geestes“.

Hij vraagt: waar de grens ligt tusschen de openbaring Gods in de H. Schrift en deze „verlichting“, welke de toetssteen is, waarmee hier het echte en het valsche te onderscheiden valt; en of dergelijke verlichting, valt ze iemand te beurt, dan ook gezaghebbend, en een regel van gedraging is voor anderen.

Mijn antwoord op de eerste vraag kan kort zijn. Grenzen kunnen alleen bestaan tusschen twee terreinen die in één vlak liggen.

En wij dit laatste niet het geval is met het terrein der Openbaring Gods in de H. Schrift en dat waarop we ons hier bevinden, kan er geen sprake zijn van aanwijzing der grenzen die beide scheiden.

Of, om het anders te zeggen, we hebben hier te doen met ongelijksoortige grootheden. Daarom is hier elke grensbepaling evenals elke vergelijking, onmogelijk.

Méer zin heeft de tweede vraag: hoe de bijzondere inwerking Gods op ons gevoels-, wijs- en bewustzijnsleven te onderscheiden valt van wat uit ons eigen zieleleven naar boven komt.

Bij het beantwoorden van deze vraag, ga voorop, dat hier de in het Woord ons geopenbaarde wil en waarheid Gods, altoos de absoluut geldende keursteen is.

Elke opkomende voorstelling of gedachte, en elke innerlijke aanrand die zich als van buiten tot ons komend bij ons bewustzijn aandient, en in strijd is met het Woord, moet onverbiddeijk afgewezen worden.

Ze is óf het product van ons eigen verdoold zieleleven óf een inblazing van den vorst der duisternis.

Ze is dat, óók al is er in het complex van overleggingen waarmee ze zich aandient nog zoo veel dat haar schijnt aan te bevelen.

Ik denk hier, om een voorbeeld te noemen,